

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«Затверджую»

Голова приймальної комісії

СумДПУ імені А. С. Макаренка

проф. Юрій ЛЯННОЙ

«25» березня 2025 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
«ТИФЛОПЕДАГОГІКА»
для вступників на освітній рівень «магістр»
галузь знань А Освіта
спеціальність А6 Спеціальна освіта
освітньо-професійна програма Інклюзія в освіті. Тифлопедагогіка

*на базі освітнього рівня «бакалавр», «магістр» та
освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»*

Розглянуто на засіданні
приймальної комісії
«25» березня 2025 року
Протокол № «7»

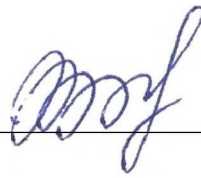
СУМИ – 2025

Програма фахового вступного випробування для набору вступників для подальшого навчання за спеціальністю А6 Спеціальна освіта за освітньо-професійною програмою Інклюзія в освіті. Тифлопедагогіка освітній рівень «магістр».

Ухвалена на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка (протокол № 10 від «25» березня 2025 р.)

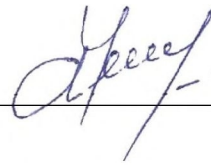
Завідувач кафедри

спеціальної та інклюзивної освіти

Оксана БОРЯК

Голова фахової атестаційної комісії

Анна ЧОБАНЯН

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
РОЗДІЛ І. ОСНОВИ ТИФЛОПЕДАГОГІКИ.....	6
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ	14
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКА	16

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного випробування «Тифлопедагогіка» розрахована на вступників, які бажають вступити на базі освітнього рівня «бакалавр», або освітнього рівня «магістр», або освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» на спеціальність А6 Спеціальна освіта на навчання за **освітньо-професійною програмою Інклюзія в освіті. Тифлопедагогіка**, освітній рівень «магістр».

Зміст програми фахового вступного випробування відповідає основним вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності і реалізує тісні зв'язки з клінічними та анатомо-фізіологічними основами наукової галузі Спеціальна освіта.

Метою фахового вступного випробування є:

- виявити та оцінити рівень навчальних досягнень вступників;
- перевірити здатність вступників самостійно здобувати знання у сфері майбутньої професійної діяльності відповідно програмовим вимогам;
- оцінити ступінь підготовленості вступників до подальшого навчання в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка для здобуття рівня «магістр».

Вибір питань, які увійшли до переліку тих, що виносяться на фахові вступні випробування, обумовлений профілем спеціальності А6 Спеціальна освіта (Тифлопедагогіка).

Зміст програми фахового вступного випробування відповідає основним вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності Спеціальна освіта, включає знання загальних основ тифлопедагогіки. Державні вимоги до перевірки обов'язкового мінімуму змісту дисципліни зумовлюють ґрунтовну обізнаність абітурієнтів з таких питань:

- сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти в Україні;
- нормативно-правова база щодо освіти дітей із порушеннями психофізичного розвитку та діяльності спеціальних закладів в Україні;
- медико-психолого-педагогічна характеристика осіб із порушеннями психофізичного розвитку (*далі по тексту за сучасним словником – особливими освітніми потребами*);
- критерії відбору дітей до спеціальних освітніх закладів;
- зміст та особливості побудови освітнього процесу в умовах корекційно-розвиваючого навчання дітей із особливими освітніми потребами;
- система корекційної допомоги дітям із особливими освітніми потребами;
- інноваційні технології у спеціальному навчанні;

– специфіка професійної діяльності вчителя-дефектолога спеціального закладу освіти.

Зміст програми фахового вступного випробування з «Тифлопедагогіка» складається з пояснювальної записки, двох розділів: 1) Основи тифлопедагогіки (укл. Ю. Бондаренко, Т. Дегтяренко); програмових вимог фахового вступного випробування та системи оцінювання знань вступника.

Фахове вступне випробування відбувається **в усній формі**. Кожен вступник отримує індивідуальний екзаменаційний білет, який складається із двох завдань. Перше завдання орієнтовано на перевірку знань вступників із загальних основ спеціальної педагогіки. Друге завдання передбачає визначення обізнаності вступників з питань теорії і спеціальної методики виховної роботи в спеціальних закладах.

Відповіді вступників повинні бути лаконічні та логічні. В них слід продемонструвати знання спеціальної педагогічної, психологічної та методичної літератури, вміння оперувати категоріальним апаратом спеціальної педагогіки і спеціальної психології.

Вступник, який вступає на освітній рівень «магістр» за галуззю знань А Освіта за спеціальністю А6 Спеціальна освіта на фахових вступних випробуваннях повинен:

- розкрити актуальну проблематику сучасної корекційно-педагогічної допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку;
- визначити клінічні та психолого-педагогічні особливості дітей з особливими освітніми потребами;
- визначити оптимальні засоби навчання та виховання різних категорій дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- надати характеристику основним поняттям спеціальної педагогіки: «корекція», «компенсація», «первинне порушення», «вторинні порушення» та ін.
- розкрити основну проблему спеціальної педагогіки – компенсацію і корекцію порушеного розвитку;
- розкрити завдання навчання і виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку – порушеннями зору;
- визначити вимоги до особистості педагога-дефектолога.

РОЗДІЛ І

ОСНОВИ ТИФЛОПЕДАГОГІКИ

Основні питання та їх коротка характеристика

1. Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки. Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки. Мета та основні завдання спеціальної педагогіки. Методи досліджень у спеціальній педагогіці. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками, галузями знань. Історичні етапи розвитку спеціальної педагогіки як науки в Україні. Європейський досвід становлення і розвитку системи спеціальної освіти.

2. Спеціальна освіта осіб із порушеннями психофізичного розвитку. Нормативне підґрунтя спеціальної освіти. Сучасна система надання освітніх послуг дітям із порушеннями психофізичного розвитку. Основні принципи спеціальної дидактики. Технології і методи спеціального навчання. Форми організації навчання в спеціальному закладі освіти. Засоби забезпечення корекційно-освітнього процесу в системі спеціальної освіти.

3. Визначення освітнього маршруту дитини з особливими освітніми потребами. Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ): завдання, функції, склад. Нормативно правове підґрунтя діяльності ІРЦ.

4. Структура та особливості порушеного розвитку.

Порушення психічного та/або фізичного розвитку, причини їх виникнення. Теорія Л. Виготського про первинні та вторинні порушення розвитку. Загальні закономірності порушеного розвитку.

5. Діти з порушеннями психофізичного розвитку як учасники освітнього процесу.

Поняття «діти з особливими освітніми потребами», «діти з порушеннями психофізичного розвитку». Екзогенні та ендогенні причини виникнення порушень психофізичного розвитку. Класифікація дітей із порушеннями психофізичного розвитку.

6. Освіта осіб з порушеннями зору. Педагогічна класифікація дітей із порушеннями зору. Загальна характеристика психофізичного розвитку дітей із порушеннями зору. Форми освіти дітей із порушеннями зору.

7 Діти з особливими освітніми потребами (порушеннями зору) як учасники корекційно-педагогічного процесу.

Порушення зору: визначення поняття, види. Комплектація класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями зору.

8. Сутність процесу навчання в спеціальній школі.

Сутність спеціальної дидактики. Особливості навчального процесу в спеціальних закладах загальної середньої освіти. Активізація пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами (порушеннями зору) у процесі навчання.

9. Склад учнів шкіл для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором Ступені порушення зору. Причинний наслідок порушень зору.

10. Самопідготовка учнів спеціальної школи.

Вимоги до організації, тривалості та проведення самопідготовки у спеціальній школі для учнів з особливими освітніми потребами (порушеннями зору). Структура самопідготовки. Форми організації самопідготовки з учнями з порушеннями зору. Взаємозв'язок у роботі вчителя і вихователя.

11. Особливості педагогічної діяльності учителя-дефектолога.

Провідна роль учителя-дефектолога у навчанні і вихованні дітей з особливими освітніми потребами (порушеннями зору). Професійно-педагогічні та особистісні якості вчителя-дефектолога. Професійні знання та вміння. Система підготовки дефектологів в Україні.

12. Принципи навчання у спеціальній школі.

Сучасна класифікація принципів спеціальної дидактики: принципи навчання, що обслуговують компоненти його змісту; принципи навчання, що стосуються діяльності вчителя і методики його викладання; принципи, що стосуються контрольно-оцінювальних функцій процесу навчання; принципи навчання, що обслуговують його корекційний компонент. Характеристика та особливості реалізації принципів спеціальної дидактики у навчанні дітей з особливими освітніми потребами (порушеннями зору). Індивідуальний та диференційований підхід як провідні принципи навчання учнів із особливими освітніми потребами.

13. Методи навчання у спеціальній школі.

Сутність і функції методів навчання. Сучасна класифікація методів навчання у спеціальній школі: за джерелом передачі та характером сприймання інформації; за дидактичною метою навчання; за характером пізнавальної діяльності учнів. Особливості застосування словесних методів навчання у спеціальній школі. Особливості застосування наочних методів навчання у спеціальній школі. Особливості застосування практичних методів навчання у спеціальній школі. Особливості використання гри у спеціальній школі. Основні напрямки та специфіка застосування проблемного та програмованого навчання. Використання комп'ютерних технологій.

14. Форми організації навчального процесу у спеціальній школі.

Основні та специфічні форми навчальної та корекційно-виховної роботи у спеціальній школі. Урок – як основна форма організації навчання у спеціальній школі: особливості та вимоги до уроку. Типи уроків, їх структура. Визначення мети і завдань уроку. Екскурсія як специфічна форма організації навчального процесу. Домашня самостійна навчальна робота учнів з особливими освітніми потребами (порушеннями зору).

15 Контроль та оцінювання знань учнів спеціальної школі

Сутність понять «контроль», «перевірка», «оцінювання», «оцінка». Функції перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів спеціальної школи. Об'єкти перевірки і оцінювання навчальних досягнень учнів. Психолого-педагогічні вимоги до перевірки і оцінювання знань, умінь і навичок. Види перевірок знань, умінь і навичок учнів спеціальної школи. Методи і форми контролю та перевірки навчальних досягнень учнів спеціальної школи. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями слуху.

16.. Організація допомоги дітям з порушеннями зору в Україні.

Допомога у системі охорони здоров'я та системі соціального захисту. Допомога у системі освіти. Інші форми освітньо-корекційної роботи. Інтегроване навчання дітей із порушеннями зору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вавіна Л.С. Особистісний розвиток молодших школярів з порушеннями зору в сім'ї. *Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам*. Кн. 3. К., 2006. С. 43-62.
2. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
3. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі : початкова ланка / за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. К. : Центр цифр. др., 2004. 152 с.
4. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність : стратегія управління : монографія. Суми : Університетська книга, 2011. 403 с.
5. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / кол. авторів : Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін.; за заг. ред. Даниленко Л. І. К., 2007. 128 с.
6. Колишкін О. В. Корекційна освіта : вступ до спеціальності : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
7. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта : від основ до практики : монографія. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
8. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб. / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва; за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. – 264 с.
9. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. Київ, 2009. 212 с.
10. Синьова Євгенія Павлівна, Федоренко Світлана Володимирівна Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325 с.
11. Спеціальна психологія : навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 «Корекційна освіта» / Н. Г. Пахомова, М. М. Кононова; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : АСМІ, 2015. 359 с.
12. Український дефектологічний словник / Л. В. Вавіна, А. М. Висоцька, В. В. Засенко та ін.; за ред. В. І. Бондаря. К. : Милосердя України, 2001. 211 с.
13. Шевців З. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : ЦУЛ, 2017. 248 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні питання сурдопедагогіки / під ред. Фомічової Л. І. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. 282 с.
2. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці : навч. посіб. К. : Наш час, 2005. 176 с.
3. Боскис Р.М. Учителю о детях с нарушениями слуха: книга для учителя. 2-е изд., испр. М.: Просвещение, 1988. 125 с.
4. Дегтяренко Т. М., Вавіна Л. С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. для студ. ВНЗ; МОН України; Сумський держ. пед. ун-т імені А. С. Макаренка. Суми : Університетська книга, 2008. 304 с
5. Засенко Н. Ф. Основи сурдопедагогіки : навч. посібник для студ. дефектол. фак. К. : КПІ імені О. М. Горького, 1990. 104 с.
6. Колишкін О. В. Корекційна освіта : вступ до спеціальності : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
7. Колишкін О. В. Теоретико-практичні основи адаптивної фізичної культури : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 425 с.
8. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб. / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва; за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.
9. Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі : хрестоматія / за ред С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський, 2004. 220 с.
10. Федорець П.С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору : навч. посіб. К., 2006. 76 с.
11. Фомічова Л. І. Ознайомлення з оточуючим дітей з вадами слуху : навч. посіб. К., 2002. 271 с.
12. Хрестоматія з сурдопедагогіки / за ред. Фомічової Л.І. Київ, 2003. 262 с.
13. Шеремет М. К. Готовність дітей зі зниженим слухом до навчання у школі. К.: ІСДО, 1996. 104 с.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ «ТИФЛОПЕДАГОГІКА»

вступ на спеціальність А6 «Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма Інклюзія в освіті. Тифлопедагогіка

1. Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки.
2. Основні принципи та методи спеціальної педагогіки.
3. Поняття про інклюзивну освіту.
4. Поняття про порушення у розвитку людини та їх причини.
5. Складність структури та особливості процесу порушеного розвитку.
6. Класифікація дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
7. Загальна характеристика психофізичного розвитку дітей з порушеннями зору.
8. Обґрунтуйте роль зорового аналізатору в психічному та фізичному розвитку дитини.
9. Визначте причини порушення зорової функції.
10. Напрями корекційно-розвивальної роботи в процесі навчання дітей із порушеннями зору.
11. Зміст освіти сліпих та слабозорих дітей.
12. Шляхи соціальної адаптації дітей з порушеннями зору.
13. Законодавча база сучасної системи спеціальної освіти в Україні.
14. Комплектування установ для дітей з порушеннями у розвитку.
15. Критерії відбору дітей до спеціальної школи.
16. Сутність процесу навчання в спеціальній школі.
17. Самопідготовка учнів спеціальної школи.
18. Професійно-педагогічні та особистісні якості тифлопедагога.
19. Принципи навчання у спеціальній школі.
20. Методи навчання у спеціальній школі.
21. Форми організації навчального процесу у спеціальній школі.
22. Урок – як основна форма організації навчання у спеціальній школі: особливості та вимоги до уроку.
23. Контроль та оцінювання знань учнів спеціальної школи.
24. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з сенсорними порушеннями.
25. Педагогічна деонтологія вчителя-дефектолога.
26. Професійні якості педагога-дефектолога.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКА

Фахове вступне випробування «Тифлопедагогіка» розраховане на вступників, які бажають вступити на спеціальність А6 Спеціальна освіта (Тифлопедагогіка) за освітньо-професійною програмою Інклюзія в освіті. Тифлопедагогіка освітнього рівня «магістр» і проходить у формі усного опитування вступників за запитаннями екзаменаційного білету. Екзаменаційні білети містять два теоретичних питання, перше з яких включає питання з розділу I «Основи тифлопедагогіки»

Відповіді абітурієнта оцінюються за шкалою у **200 балів**.

Загальні критерії оцінювання знань вступника на фаховому вступному випробуванні та їх відповідність шкалам оцінювання наведені у таблиці:

Сума балів	Рівні	Критерії оцінювання знань
177–200	Високий	Вступник дає правильні та розгорнуті відповіді на питання білету. Глибоко розуміє значення психолого-педагогічних термінів та вільно ними оперує. Різнобічно аналізує закономірності психолого-педагогічного розвитку, виховання і навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Показує знання не лише основної, але й додаткової літератури. Робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади. Переконливо обґрунтовує власну думку.
154–176	Достатній	Вступник дає правильні та достатньо повні відповіді на питання білету, але з деякими неточностями або пропусками в неосновних питаннях. Оперує психолого-педагогічними термінами без особливих труднощів, вміє логічно побудувати відповіді на поставлені питання, орієнтується в галузі спеціальної освіти, логічно обґрунтовує власну думку.
130–153	Задовільний	Вступник в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповіді на питання білету неповні, неглибокі, містять неточності, носять частковий характер. Робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів. Відсутнє вміння обґрунтовувати власну думку.
100–129	Низький	Вступник не усвідомлює змісту питання білету, а тому дає відповідь не по суті поставлених запитань. Не розуміє психолого-педагогічних термінів, не орієнтується в сучасних наукових дослідженнях у галузі спеціальної освіти, не володіє професійними знаннями.
0–99	Незадовільний	Вступник не усвідомлює змісту питання білету, не розуміє психолого-педагогічної термінології,

		не орієнтується в сучасних наукових дослідженнях у галузі тифлопедагогіки та сурдопедагогіки
--	--	--

Згідно з рівнями оцінювання знань **«високий»** ставиться, якщо вступник набрав **від 177 до 200 балів**; **«достатній»** ставиться, якщо вступник набрав **від 154 до 176 балів**; **«задовільний»** та **«низький»** ставиться, якщо вступник не розкрив матеріал у межах програм курсів педагогічних дисциплін і набрав **від 130 до 153 балів** та **від 100 до 129 балів** відповідно.

Якщо вступник під час фахового вступного випробування з конкурсного предмету набрав **від 0–99 балів**, то ця кількість балів вважається недостатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів фахової атестаційної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань вступника виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей вступників. Бали фахового вступного випробування виголошуються головою фахової атестаційної комісії усім вступникам, хто брав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
«Тифлопедагогіка»
для вступників на освітній рівень «магістр»
галузь знань А Освіта
спеціальність А6 Спеціальна освіта
освітньо-професійна програма Інклюзія в освіті. Тифлопедагогіка.
*на базі освітнього рівня «бакалавр», «магістр» та
освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»*

Суми: СумДПУ, 2025

Укладачі О. Боряк, Ю. Бондаренко, Т. Дегтяренко
Загальна редакція програми: **О. Боряк**
Відповідальний за випуск: **О. Боряк**
Комп'ютерне складання та верстання: **О. Боряк**

Адреса видавця та виготовлювача:
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002,
СумДПУ імені А. С. Макаренка